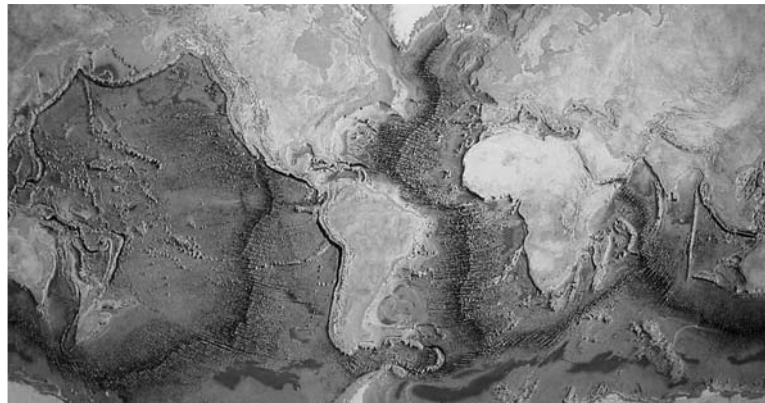

Okeanların istilik rekordu: 9 il ardıcıl...

Tomas Universitetinin istilik elmləri professoru Con Abraham bildirib ki, istiləşən okean daha isti və rütubətli havaya səbəb olur və bu da öz növbəsində daha güclü fırtınalara səbəb olur. Okean temperaturu artıqca buxarlanma da artır və atmosferdə daha çox rütubətə səbəb olur.

Cənubi və Cənub-Şərqi Asiyada 1350-dən çox insanın ölümünə səbəb olan güclü musson yağışları, Texasın Qvadelupe çayı boyunca 138 ölümə səbəb olan fəlakətli daş-

Azərbaycan
Respublikasının
Medianın İnkişafı
Agentliyi

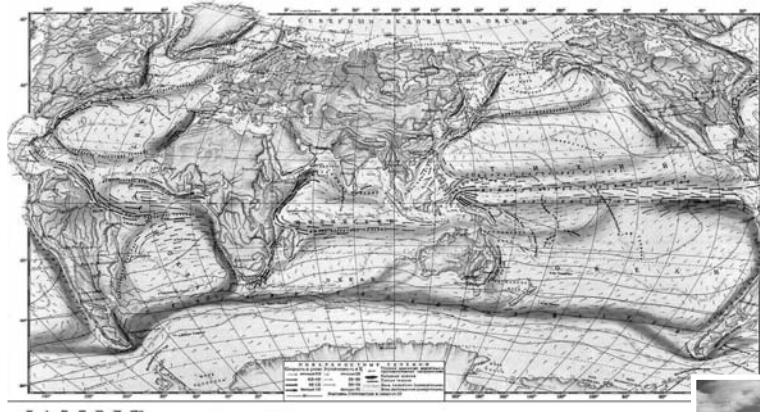
*Yazı Azərbaycan Respublikasının Medianın
İnkişafı Agentliyinin maliyyə dəstəyi ilə
“ekologiya və ətraf mühitin mühafizəsi”
istiqaməti çərçivəsində hazırlanıb*

Qlobal okean istilik nisbəti 2025-də ardıcıl doqquzuncu dəfə rekord qırdı-bu, iqlim böhranının əsas göstəricilərindən biridir. Ötən ilin hesabatlarına görə Yer kürəsinin okeanları saniyədə Xirosima ölçüsündə 12 atom bombasına bərabər enerji udurdu. "Advances" jurnalında cümə günü dərc olunan hesabatla görə, qlobal okean istilik miqdarı (OHM) 2025-ci il də daxil ardıcıl doqquzuncu ildir ki, artıb. 31 beynəlxalq qurumdan 50-dən çox alimin iştirak etdiyi əməkdaşlıq çərçivəsində aparılan tədqiqat, planetin sularının temperatur dəyişkənliyini ölçərək Cənubi Atlantika, Şimali Sakit Okean və Cənubi Okeanda normadan qat-qat çox artım aşkar edib. İstiliyin getdikcə artması ekstremal hava şəraiti, mərcan riflərinin məhv olması və dəniz səviyyəsinin qalxması ilə əlaqələndirilir.

Yer kürəsinin okeanları planetin əsas istilik enerjisi mənbəyidir. İstixana qazlarının yaratdığı normadan artıq istiliyin 90 faizindən çoxunu udan okeanların temperaturunun getdikcə yüksəlməsi uzunmüddətli iqlim dəyişikliyinə kritik göstəricisi hesab edilir. Milli Atmosfer Tədqiqatları Mərkəzinin həmmüəllifi və alimi Kevin Trenbert bildirib ki, Qlobal OHM planetin istiləşdiyini göstərən ən yaxşı göstəricidir.

Pensilvaniya Universitetinin Elm, Davamlılıq və Media Mərkəzi-

nin direktoru Maykl Mann bildirib ki, okean istiliyinin miqdarının ölçülməsi, qlobal istiləşməni bütövlükdə ölçməyin ən yaxşı yoludur. Keçən il okean enerjisinin ümumi artımı 23 Zetta Coul təşkil edib ki, bu da bütün planetin elektrik enerjisi istifadəsindən 200 dəfədən çoxdur.

Okeanların səthinin 500 metrliyində istiləşməsi 1970-ci illərin sonlarında müşahidə olunsada, süni istilik indi səthin 2000 metr dərinliyinə qədər nüfuz edir. Trenbertin sözlərinə görə, istiliyin bu cür dərinliklərə çatması təxminən 25 il çəkir və bu da əsrlər boyu davam edəcək istiləşmə effekti yaradır. Dəniz səthinin orta temperaturu 2023 və 2024-cü illərdən daha aşağı olsa da, bu, tarixdə üçüncü ən isti il olaraq qalır.

Minnesota ştatındakı Müqəddəs

qınlar və Kanadada beş milyon hektardan çox ərazini yandıran 1200-dən çox meşə yanğını uzunmüddətli okean istiliyinin toplanması ilə əlaqələndirilə bilər. Bununla yanaşı, dəniz istilik dalğalarının artan tezliyi və intensivliyi həm Qrenlandiya, həm də Antarktika buz təbəqələri üçün rekord dərəcədə aşağı kütlə səviyyəsinə səbəb olub və bu da öz növbəsində qlobal dəniz səviyyəsinin qalxmasına səbəb olub.

Tədqiqatçılar okeanların istiləşməsinin mərcan rifləri üçün də ciddi təhlükə yaratdığı barədə xəbərdarlıq edirlər. Çin Elmlər Akademiyasının okeanoqrafiya tədqiqatının həmmüəllifi Licinq Çenq bildirib ki,

dəniz ekologiyası üçün vacib olan riflər dəniz dibinin 0,1 faizindən az hissəsini əhatə etməsinə baxmayaraq, bütün məlum dəniz növlərinin 25 faizindən çoxu deməkdir. Karbon qazının tamamilə azalması vəziyyəti 1970-ci ildən əvvəlki okean temperaturuna gətirib çıxarmasa da, tədqiqatçılar gedişatı dəyişdirməyin mümkün olduğunu deyir.

Emissiyaların dayandırılması halında okean səthinin istiləşmə sürətinin azalacağı ehtimal edilir.

Proqnoz dəyişməz olaraq qalır: qlobal okean istiliyinin sıfır istixana qazı tullantılarına çatana qədər ildən-ilə artacağı gözlənilir. Yer kürəsinin okeanlarında saxlanılan istilik enerjisinin miqdarı səbəbindən ekosistemdə mənfi istiqamətdə dəyişiklik qaçılmazdır. Alimlər mövcud davamlılıq

modellərinin yenidən nəzərdən keçirilməsinin lazım olduğunu bildirirlər. Bu arada isə ABŞ prezidenti Donald Trump 66 beynəlxalq təşkilat və müqavilədən, o cümlədən UNFCCC və IPCC-dən çıxacağını elan edib. Bu, qlobal iqlim əməkdaşlığını ciddi şəkildə zəiflədə bilər.

Lalə Mehralı